

Hacı Mehmet (Erten) Efendi (1886-1953)

Maraş'ın Türkiye Büyük Millet Meclisinde kesintisiz en uzun süre görev yapan milletvekillerinden biri olan Hacı Mehmet Efendi (Mehmet Erten), 1302 (1886) yılında Maraş'ın Elbistan İlçesi'ne bağlı Ceyhan Mahallesi'nde doğmuştur. Babası Mehmet Bey, annesi Hatice Hanım'dır. Ailesi, Maraş'ın köklü ailelerinden biri olan Hacıhaliloğulları'dır. Annesi Hatice Hanım da yine köklü bir aile olan Sofular'dandır.

Tercüme-i Hal Varakasına (özgeçmişine) göre rüştiye mezunudur. İlk eşi ve iki kızının annesi Feleknaz Hanım ile evlenip bir süre aile meslekleri olan ziraat ve ticaretle ilgilendikten sonra Temmuz 1916 ile Ağustos 1923 tarihleri arasında Elbistan Mahkemesi Üyeliği görevinde bulunmuştur. Bu görevine devam ederken, 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi'nin imzalanması ve işgallerin başlaması üzerine Millî Mücadeleye katılmış ve Elbistan Müdâfaa-i Hukûk Cemiyetinde yer almıştır. Elbistan, Maraş savunmasında bir merkez durumundadır. Çünkü, Sivas'taki 3. Kolordu'nun bölgesinde olan Maraş harekâtı, bu kolordu tarafından kısmen Elbistan'dan idare edilmiştir. Başkanlığını Ali Rıza Bey'in yaptığı Cemiyet, silahlı direnişe destek olmakla birlikte, ülkenin birçok şehrinde (Kastamonu, Samsun, Bolu, Muğla, Aydın, Sivas, Kayseri, Trabzon, Elazığ, Tokat, Amasya, Erzurum, Burdur, Kütahya, Erzincan, Diyarbakır, Edirne, Denizli, Antalya, Malatya, Van) işgali protesto eden mitingler düzenlenmesini de sağlamıştır.

Hacı Mehmet Efendi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin birinci yasama döneminde Maraş'tan milletvekili olarak seçilmiş, ancak bu görevden istifa ederek Meclise gelmemeyi tercih etmiştir. Onun yerine Maraş Müdâfaa-i Hukûk Cemiyeti Başkanı Arslan Bey (Arslan Toğuz) TBMM'ye davet edilmiş ve yasama çalışmalarına katılmıştır. Arslan Bey, Mehmet Mehmet Efendi'nin yerine birinci yasama döneminde Mecliste yer almış ve PTT Komisyonunda da görev yapmıştır.

Hacı Mehmet Efendi, TBMM'nin ikinci yasama döneminde Maraş'tan tekrar milletvekili seçilmiş, 12 Ağustos 1923 tarihinde mazbatasını alarak yasama çalışmalarına başlamıştır. Meclise gelmediği birinci dönem dâhil toplam 6 dönem, 23 yıl içerisinde 7 bin 149 gün süren oldukça uzun milletvekilliği süresince verdiği tek önergesi de bu döneme aittir. 31 Ocak 1341 (1925) tarihinde Maraş Milletvekili Abdülkadir Bey ile birlikte Elbistan Kazasında bir cinayet mahkemesi kurulması için bir önerge sunmuştur. Önerge, 1 Şubat 1341 (1925) tarihinde Başvekâlet makamına gönderilmiştir. Hacı Mehmet Bey'in Abdülkadir Bey ile birlikte verdiği bu önerge, Elbistan'da ağır ceza mahkemesi kurulması sürecini başlatmıştır. Bu dönemde ayrıca İstida ve Tapu Komisyonlarında da görev almıştır.

TBMM'nin üçüncü yasama döneminde de Maraş'tan milletvekili adayı olan Hacı Mehmet Bey, 346 oyla seçilmiş, 2 Eylül

1927 tarihinde mazbatasını almış, 1 Kasım 1927'de yasama çalışmalarına başlamıştır. Bu dönemde Divan-ı Muhasebât (Sayıştay) Komisyonunda görev yapmıştır.

24 Nisan 1931 tarihinde hazırlanan mazbatasındaki bilgilere göre, Maraş'ın 5 kazasından toplam 349 oy alarak TBMM'nin dördüncü döneminde de milletvekili olmuştur. Önceki dönem gibi bu dönemin sonuna kadar da Sayıştay Komisyonunda çalışmıştır. Adı, Türkiye Büyük Millet Meclisine ilk seçildiğinde "Hacı Mehmet Efendi", ikinci, üçüncü ve dördüncü dönemlerde "Mehmet Bey" olarak kayıtlıdır.

Meclisin beşinci yasama döneminde de Merkez, Andırın, Elbistan ve Göksun'dan toplam 379 oy alarak yine Maraş'tan milletvekili seçilmiştir. 1 Mart 1935 tarihinde yasama faaliyetlerine katılmış ve dönem boyunca Divân-ı Muhasebât Encümeni üyeliği görevinde bulunmuştur. Seçilmiş olmasına karşın istifa ederek Meclis'e katılmadığı birinci dönem dâhil, 1920'li ve 1930'lu yılların tümünde aralıksız aday gösterilmesinden, milletvekili olarak, Mustafa Kemal Atatürk'ün takdirini kazandığı anlaşılmaktadır.

Hasan Reşit Tankut ile birlikte, hem Mustafa Kemal Atatürk hem de İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı dönemlerinde Maraş Milletvekilliği yapmış iki kişiden biri olan Mehmet Erten, Türkiye Büyük Millet Meclisinin altıncı yasama döneminde 4 kazadan toplam 432 oy alarak son kez milletvekili seçilmiş ve 3 Nisan 1939 tarihinde yasama faaliyetlerine başlamıştır. Erten, parlamentodaki bu son döneminde de Divân-ı Muhasebât Encümeni üyeliği yapmıştır. Adı, beşinci ve altıncı yasama dönemlerinde, önceki dönemlerden farklı olarak "Mehmet Erten" olarak kaydedilmiştir.

Altıncı yasama döneminin sona erdiği 1943 yılından sonra tekrar parlamentoya dönmeyen Mehmet Erten, ertesi yıl İstanbul Defterdarlığı Muhasebe Müdürlüğü Kâtibi olarak atanmış ve 1944 yılının Temmuz ayında emekli olmuştur. Emekli olduktan sonra Maraş'a dönmeyi tercih etmeyerek İstanbul'da ikâmet etmiş ve 27 Mart 1953 tarihinde vefat etmiştir. İlk eşi Feleknaz Hanım'la olan evliliğinden iki kızı vardır. İkinci eşi Muazzez Hanım'la olan evliliğinden ise çocuğu yoktur. Mezarı İstanbul'da, Zincirlikuyu Mezarlığındadır.

Tek partili dönemin en uzun süre görev yapmış Maraş Milletvekili olan Hacı Mehmet (Erten) Efendi, 6 dönem süren bu görevinde İstida, Tapu ve Divan-ı Muhasebât (Sayıştay) Komisyonlarında yer almıştır. Ayrıca, Elbistan'da bir ağır ceza mahkemesi kurulması sürecine de katkıda bulunmuştur. Altıncı dönemden sonra tekrar milletvekili olmamış, 1 yıl kadar süren kamu görevinden sonra emekli olmayı tercih etmiş, vefatına kadar tekrar siyasetle ilgilenmemiştir.

Barış ERTEM

KAYNAKÇA

TBMM Arşivi ve Resmî Yayınlar

24.4.1931 tarihli seçim mazbatasası.

287 no ve 1935 tarihli seçim mazbatasası.

27.3.1939 tarihli seçim mazbatasası.

Birinci Dönem Meclis Albümü (1920-1923), TBMM Basımevi, Ankara 2022.

TBMM Albümü: 1920-2010, Cilt 1 (1920-1950), 2.bsm, TBMM Genel Sekreterliği, Ankara 2010.

TBMM Azayı Kiramına Mahsus Muhtasar Tercüme-i Hal Varakası (4. Dönem).

TBMM Azasına Mahsus Tercüme-i Hal Evrakı, Sicil no. 287, Devre 5.

TBMM Azasına Mahsus Tercüme-i Hal Evrakı, Sicil no. 301, Devre 6.

TBMM Zabıt Ceridesi (TBMMZC), Devre II, Cilt 13, 31.1.1341 (1925).

TBMMZC, Devre II, Cilt 13/1, 1.2.1341 (1925).

Türk İstiklâl Harbi, Cilt 4: Güney Cephesi, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2009.

Kitaplar ve Araştırma Eserler

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi: IV. Dönem (1931-1935)**, Cilt 2, TBMM Vakfı, Ankara 1996.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi: Millî Mücadele ve TBMM I. Dönem (1919-1923)**, Cilt 3, TBMM Vakfı, Ankara 1995.

DEMİREL, Ahmet, **Tek Parti'nin İktidarı: Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)**, İletişim Yayıncılık, İstanbul 2014.

ERTEM, Barış, "Birinci Dönem Maraş Milletvekilleri (1920-1923)", **Güncel Sosyal Bilimler Araştırmaları III**, Akademisyen Yayınevi, Ankara 2020, s.223-233.

GÜNEŞ, İhsan, **Türk Parlamento Tarihi: V. Dönem (1935-1939)**, Cilt 2, TBMM Vakfı, Ankara 2001.

KILIÇ, Fahri, "Millî Mücadelede Güney Cephesinde Elbistan", **I. Kahramanmaraş Sempozyumu (6-8 Mayıs 2004)**, Cilt 2, Maraşder, Kahramanmaraş Belediyesi, İstanbul 2005, s.693-699.

ÖZTÜRK, Kâzım, **Türk Parlamento Tarihi: II. Dönem (1923-1927)**, Cilt 3, TBMM Vakfı, Ankara 1995.

ÖZTÜRK, Kâzım, **Türk Parlamento Tarihi: III. Dönem (1927-1931)**, Cilt 3, TBMM Vakfı, Ankara 1995.

ŞAVKILI, Cengiz, "Cumhuriyet Döneminde Siyasî, Sosyal ve Ekonomik Yönleriyle Maraş", **Uluslararası Cumhuriyet Döneminde Maraş Sempozyumu (15-16 Kasım 2013)**, (ed. Cevdet Kabakçı, Serdar Yakar), Kahramanmaraş Belediyesi, Kahramanmaraş 2014, s.489-508.

31/10/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/haci-mehmet-erten-efendi-1886-1953/?pdf=7376> adresinden erişilmiştir